

KARADENİZ VE YAKIN ÇEVRESİNDE İŞBİRLİĞİ VE DEĞİŞEN KOŞULLAR

Alev KILIÇ

Sovyetler Birliğinin çökmesinin ve dağılmasının ardından uluslararası gündeme yerleşen küreselleşme süreci bölgemizde somut yansımaları genişletilmiş Karadeniz havzasını kapsayan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) ile bulmuştur. 1992 yılında İstanbulda temeli atılan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistanın dahil olduğu oniki üyeli bu uluslararası bölgesel örgüt bölgemizde ekonomik işbirliğini geliştirmek üzere kurulmuştur. KEİnin kuruluş ilkeleri daha başlangıçtan itibaren açıkça bölgede ekonomiyi canlandırmak, coğrafi olarak yakın ve ekonomileri birbirini tamamlayıcı nitelikte olan bölge ülkeleri arasında ekonomik işbirliğini sağlamak olarak düşünülmüş ve o günlerin koşullarına ve gereksinimlerine uygun bir yaklaşımla, bölgeyi uluslararası birliklere entegre etmek, bu yönde ekonomik ve siyasi yapılanmayı teşvik etmek doğrultusunda bir hedef belirlenmiştir. Aradan geçen yirmi yıl içinde bu hedefe yönelik önemli adımlar atılmış ve daha etkili ve istikrarlı bir yapılanmayı sağlamak üzere örgütün kurumsallaşması geliştirilmiştir.

Günümüzde, uluslararası gelişmelerin getirdiği değişikliklerin ışığında, bölgenin ve KEİnin yeni koşullar ve gereksinimlerle karşı karşıya bulunduğu görülmektedir. Meydana gelen değişimler bölgesel ve küresel boyutta irdelenebilecek niteliktedir. Bölgesel bağlamda, geçen dönem içinde, Karadenize sahildar iki ülke, Romanya ve Bulgaristan, Avrupa Birliğine üye olmuştur. Bir üçüncüsü, Ukraynanın bu yöndeki opsiyonları açık bulunmaktadır. KEİ ilkeleri itibarıyla hiçbir zaman AB ile rekabet öngörmediği, aksine Karadeniz havzasını uluslararası işbirliğine entegre etme hedefini benimsediği, hatta Yunanistanın üyeliğinde AB ile bağlantının sağlanması da göz önünde bulundurulduğu cihetle, bu durum olumsuz değerlendirilmemekle birlikte, KEİnin Karadeniz havzasında ve bölgede öncelikli ekonomik işbirliği odağı olma niteliğine alternatif, hatta daha cazip bir çekim gücü ortaya çıktığı da bir vakıa olarak ortadadır. Vahim bir başka gelişme ise, KEİ üye ülkeleri arasındaki ikili siyasi sorunların çözülmemesi, hatta bazı durumlarda daha kötüleşmesi sonucu işbirliğini diğer alanlarda da engellemesi ve ortak anlayışlı yaklaşımlara set çekmesi olmuştur.

Küresel boyutta ise bölgeyi yakından ilgilendiren farklı bir gelişme gözlenmektedir. Günümüzde, dünyadaki ekonomik ve siyasi çekim ve ağırlık merkezinin Batıdan Doğuya, Avrupadan Asya-Pasifike kaymakta olduğu giderek belirginleşmektedir. Bu değişimde KEİ bölgesi merkezi bir konuma taşınmakta ve Avrasyanın kavşak ve bağlantı alanı haline gelmektedir. Böylece bölge küresel ekonomik işbirliğinin sağlanması ve geliştirilmesinde, ekonomik refahın dengeli ve istikrarlı paylaşılmasında yeni rol ve sorumluluklar üstlenmesi gereken bir konuma gelmekte, önünde yeni olanaklar ve bununla birlikte güçlükler ortaya çıkmaktadır.

Bölge ülkelerinin her zamankinden daha fazla yaratıcı işbirliği ve dayanışma içinde olmaları gereken böyle bir dönemde, ikili sorunların hala bölgesel yaklaşımın ve bölgesel kazan-kazan zihniyetini önünde

bir engel oluşturmaya devam etmesi kuşkusuz mevcut potansiyelin en iyi şekilde kullanılmasını geciktirmekte, bölgesel olduğu kadar küresel gelişme ve istikrar için de olumsuz bir emsal oluşturmaktadır. Türkiye bu gelişmeyi doğru okuduğunu ve değişen koşullara uyumlu adımlar atılmasına da ,KEİnin kuruluşunda olduğu gibi, öncülük etmeye kararlı olduğunu göstermiştir. KEİnin yirminci yıldönümünde İstanbulda kabul edilen Yirminci Yıl Ekonomik Gündemi Karadeniz havzası ve geniş çevresinin önümüzdeki dönem için gereken geliştirilmiş ortaklık ilkelerini vazetmesi bakımından önem taşımaktadır. Keza Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Kafkaslar, Orta Asya ve Asya uzantılı ulaşım koridorları projesi içerik bakımından kapsamlı, zamanlı, ihtiyaç duyulan ve uygulanabilir bir girişim olmuştur.

KEİnin bu gelişmelere ayak uydurup uyduramayacağı, aynı anlayışa ve vizyona sahip yeni kümeleşmelere ihtiyaç duyulup duyulmayacağı önümüzdeki kısa dönemde açıklık kazanacaktır. Haziran ayında KEİ dönem başkanlığını Ermenistan üstlenecektir. Bölgesel işbirliği, barış, istikrar ve refah artışına en ziyade ilgi göstermesi gereken ülkelerden biri olarak, bu başkanlık dönemini nasıl kullanacağı, geçmişin saplantılarına takılıp kalmaktan kurtulup kurtulamayacağı ilgi ile izlenecektir. Yıl sonunda da, ilginç bir tecelli ile, Azerbaycanın KEİ dönem başkanlığını üstlenecek olması Kafkaslarda Avrasya perspektifinin yeri ve rolü hakkında önemli ipuçları sağlayabilecektir.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KILIÇ, Alev. 2026. "KARADENİZ VE YAKIN ÇEVRESİNDE İŞBİRLİĞİ VE DEĞİŞEN KOŞULLAR ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2013 / 50. Mayıs 28. Erişim Nisan 02, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/tr/Yorum/KARADENIZ-VE-YAKIN-CEVRESINDE-ISBIRLIGI-VE-DEGISEN-KOSULLAR>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır